

KONFERENSIYALAR UZ

ANJUMANLAR PLATFORMASI

**III RESPUBLIKA ILMIY-
AMALIY KONFERENSIYASI**

**YANGI DAVR ILM-
FANI: INSON UCHUN
INNOVATSION G'OYA
VA YECHIMLAR**

IYUN, 2025

ELEKTRON NASHR:

<https://konferensiyalar.uz>

YANGI DAVR ILM-FANI: INSON UCHUN INNOVATSION G'OYA VA YECHIMLAR

**III RESPUBLIKA ILMIY-AMALIY
KONFERENSIYASI MATERIALLARI**

2025-yil, iyun

TOSHKENT-2025

ISBN 978-9910-09-176-6

Yangi davr ilm-fani: inson uchun innovatsion g'oya va yechimlar.

III Respublika ilmiy-amaliy konferensiyasi materiallari. – Toshkent: Scienceproblems team, 2025. – 245 bet.

Elektron nashr: <https://konferensiyalar.uz>

Konferensiya tashkilotchisi: “Scienceproblems Team” MChJ

Konferensiya o'tkazilgan sana: 2025-yil, 3-iyun

Mas'ul muharrir:

Isanova Feruza Tulqinovna

Annotatsiya

Mazkur to'plamda “Yangi davr ilm-fani: inson uchun innovatsion g'oya va yechimlar” mavzusidagi III Respublika ilmiy-amaliy konferensiyasi materiallari jamlangan. Nashrda respublikaning turli oliy ta'lim muassasalari, ilmiy markazlari va amaliyotchi mutaxassislari tomonidan tayyorlangan maqolalar o'rin olgan bo'lib, ular ijtimoiy-gumanitar, tabiiy, texnik va yuridik fanlarning dolzarb muammolari va ularning innovatsion yechimlariga bag'ishlangan.

Ushbu nashr ilmiy izlanuvchilar, oliy ta'lim o'qituvchilari, doktorantlar va soha mutaxassislari uchun foydali qo'llanma bo'lib xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: ilmiy-amaliy konferensiya, innovatsion yondashuv, zamonaviy fan, fanlararo integratsiya, ilmiy-tadqiqot, nazariya va amaliyot, ilmiy hamkorlik.

ISBN 978-9910-09-176-6

Barcha huquqlar himoyalangan.

© Sciencesproblems team, 2025-yil

© Mualliflar jamoasi, 2025-yil

MUNDARIJA

TARIX FANLARI

Atamuratova Dilafruz

"ISHTIROKIYUN", "QIZIL BAYROQ", "TURKISTON" GAZETALARIDA XIVA XONLIGI, XXSR
HAMDA XSSRG OID XABARLAR VA ULARNING AHAMIYATI 7-9

Sultanov Samandar

XORAZM VOHASI VA QUYI ZARAFSHON VODIYSI BRONZA DAVRI MANZILGOHLARIDA
ARXEOLGIK TADQIQOTLAR NATIJALARI 10-12

Bobobekova Nargiza

JIZZAX VILOYATI SOG'LIQNI SAQLASH TIZIMI
FAOLIYATI TARIXI (XX ASR BOSHLARI) 13-19

IQTISODIYOT FANLARI

Tangirkulov Bekzod

TIJORAT BANKLARIDA MOLIVAVIY RESURLAR
SHAKLLANISHINING NAZARIY ASOSLARI 20-24

FILOLOGIYA FANLARI

Azamatova Gulnoza

NEMIS TILIDAGI "EIN" SO'ZI VA UNING QO'LLANILISHI 25-27

Nazimova Himmatoy

EPOS JANRINING PAYDO BO'LISHI VA SHAKLLANISH MASALALARI TAHLILI 28-31

Tadjiyeva Umida

MAQOLLAR TILSHUNOSLIK SOHASINING O'RGANISH OBYEKTI SIFATIDA 32-35

Matyaqubova Ozoda

FRANSUZ TILIDAGI GAP TARKIBLI FRAZEOLGIK
BIRLIKLER VARIANTLARINING TURLARI 36-40

Qilicheva Shahlo

O'ZBEK VA NEMIS TILLARIDA QO'SHMA SO'ZLARNING MORFOLOGIK,
STRUKTURAL YASALISHI 41-45

Samandarova Nilufar

FRANSUZ TILIDA HARAKATGA YO'NALTIRILGAN FE'LLARNING
IFODA XUSUSIYATLARI 46-49

Jumanazarova Kamola

ABDULLA QODIRIYNING „O'TKAN KUNLAR" ROMANIDA
MILLIYLIKNING IFODALANISHI 50-52

Abdullayeva Gulnora

HOZIRGI NEMIS TILIDA "ES" KOMPONENTLI GAPLARNING MA'NOSI VA VAZIFALARI HAMDA
ULARNING O'ZBEK TILIDAGI SINTAKTIK EKVIVALENTLARI 53-56

YURIDIK FANLARI

Karaxodjaeva Okilaxon

O VZAIMODEYSTVIY OLIY MAJLISA RESPUBLIKI UZBEKISTAN I ORGANOV
GOSUDARSTVENNOY VLASTI PRI OSUJESTVLENIY
PARLAMENTSKOGO KONTROLYA 57-62

<i>Otamirzayev Oybek</i> YER OSTI SUVLARI HUQUQIY MUHOFAZASI YO'LIDAGI MUHIM QADAM	63-65
<i>Abdihakimov Samandar</i> SUD HAL QILUV QARORLARINI BEKOR QILISH YOKI O'ZGARTIRISH ASOSLARI TURLARI VA O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	66-69
<i>Komilov Asadbek</i> MATBUOT ERKINLIGI BO'YICHA XALQARO STANDARTLAR	70-74
<i>Xudaibergenova Dilnoza</i> RAQAMLASHTIRISH SHAROITIDA MULK HUQUQIGA OID HUQUQIY ASOSLARNI TAKOMILLASHTIRISH	75-79
<i>Eraliyeva Malika</i> "INSON" IJTIMOIIY XIZMATLAR MARKAZLARI FAOLIYATINING HUQUQIY ASOSLARI: IJTIMOIIY XIZMATLARNING SIFATINI OSHIRISH YO'LLARI	80-82
<i>Самигжонов Зилола</i> ПОНЯТИЕ, ПРИНЦИПЫ И КЛАССИФИКАЦИЯ ВИДОВ ФИНАНСИРОВАНИЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ ИНОСТРАННЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ	83-87
<i>Asqarov Nodirbek</i> VOYAGA YETMAGAN SHAXSLARNI G'AYRIIJTIMOIIY XATTI-HARAKATLARGA JALB ETGANLIK HOLATLARINI KVALIFIKATSIYA QILISHDA AMALIYOTDA YUZAGA KELAYOTGAN AYRIM MUAMMOLAR VA ULARNING YECHIMLARI	88-92
<i>Тураев Абдуазим</i> ВОПРОСЫ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ ПЕНИТЕНЦИАРНОЙ СИСТЕМЫ В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН	93-102
<i>Murodova Sojida</i> WHAT CAN UZBEKISTAN LEARN FROM CHINESE SMART COURTS?	103-107
<i>Akramova Sabrina</i> O'ZBEKISTONDA AXBOROT XAVFSIZLIGININ HUQUQIY ASOSLARINI TATBIQ ETISHDAGI MUAMMOLAR	108-111
<i>Шермухамедова Камилла</i> ПРАВОВОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ ЭЛЕКТРОННЫХ СДЕЛОК В СФЕРЕ ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ	112-116
<i>Саматова Шахзода</i> ПРОБЛЕМЫ ПРИМЕНЕНИЯ ОБЕСПЕЧИТЕЛЬНОГО ПЛАТЕЖА КАК СПОСОБА ОБЕСПЕЧЕНИЯ ИСПОЛНЕНИЯ ОБЯЗАТЕЛЬСТВА	117-120
<i>Акрамов Акмалжон</i> ГОСУДАРСТВЕННЫЙ БЮДЖЕТНЫЙ КОНТРОЛЬ: ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВОЙ АНАЛИЗ	121-125
<i>Гофуржонов Низомиддин</i> ТРАНСФОРМАЦИЯ КОНЦЕПЦИИ НАСИЛИЯ НАД ДЕТЬМИ В СОВРЕМЕННОМ МЕЖДУНАРОДНОМ ПРАВЕ: СРАВНИТЕЛЬНО-ПРАВОВОЙ АНАЛИЗ	126-132
<i>Акрамова Хилола</i> ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ЭЛЕКТРОННОЙ КОММЕРЦИИ И ЗАЩИТЫ ПРАВ ПОТРЕБИТЕЛЕЙ	133-136

<i>Safayev Javohir</i> XORIY DAVLATLARDA PARLAMENT TEKSHIRUVI: HUQUQIY MEKANIZMLAR VA AMALIY TAJRIBA	137-140
<i>Кучкорова Гулхаёт</i> РАЗВИТИЕ АДМИНИСТРАТИВНОГО ПРАВА В СТРАНАХ ЦЕНТРАЛЬНОЙ АЗИИ	141-144
<i>Бобоева Муслима</i> ПРАВОВОЕ ПОЛОЖЕНИЕ ИНДИВИДУАЛЬНОГО ПРЕДПРИНИМАТЕЛЯ КАК СУБЪЕКТА ГРАЖДАНСКОГО ПРАВА	145-150
<i>Султонова Дурдона</i> АНАЛИЗ ВЛИЯНИЯ КИБЕРПРЕСТУПЛЕНИЙ НА ЭЛЕКТРОННУЮ КОММЕРЦИЮ В КОНТЕКСТЕ ВНЕДРЕНИЯ ИННОВАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН	151-157
<i>Мелсова Камила</i> ПОНЯТИЕ, ПРАВОВАЯ ПРИРОДА И КЛАССИФИКАЦИЯ ПООЩРИТЕЛЬНЫХ НОРМ.....	158-162
<i>Soatboyeva Shoxnura</i> FUQAROLIK HUQUQIDA MULK HUQUQINI HUQUQIY HIMOYA QILISH INSTITUTINING NAZARIY VA AMALIY JIHATLARI	163-166
<i>Qilichev Nosirbek</i> QILMISHNING JINOIYLIGINI ISTISNO QILUVCHI HOLAT SIFATIDA – KAM AHAMIYATLI QILMISHLARNING HUQUQIY TAHLILI	167-169
<i>Allamberganova Farida</i> ANGLO-SAKSON HUQUQIY TIZIMI DAVLATLARI TAJRIBASIDA ELEKTRON TIJORAT VA ISTE'MOLCHILARNING HUQUQIY HIMOYASI	170-175
<i>Turg'unboyev Abrorjon</i> XALQARO HUQUQDA ATROF-MUHITGA YETKAZILGAN ZARAR UCHUN DAVLATLAR JAVOBGARLIGI ASOSLARI VA MUAMMOLAR	176-180
<i>Abdumalikov Otabek</i> AXBOROT OLIISH HUQUQINING KONSTITUTSIYAVIY-HUQUQIY ASOSLARI: AXBOROT TURLARI VA MANBALARINING HUQUQIY JIHATDAN TASNIFLANISHI	181-187
<i>Xursanov Shamsiddin</i> BARQAROR RIVOJLANISH TAMOYILLARINI XALQARO SAVDO MUNOSABATLARIGA IMPLEMENTATSIYA QILISH: MUAMMO VA TAKLIFLAR	188-192
<i>Adizova Nargiza</i> ELEKTRON TIJORAT SHARTNOMALARINING AN'ANAVIY TIJORATDAGI SHARTNOMALARDAN FARQI VA O'ZIGA XOSLIKLARI	193-196
<i>Omonkeldiyeva Sevara</i> O'ZBEKISTONDA ELEKTRON TIJORATNING SHAKLLANISHI VA HUQUQIY ASOSLARI	197-199
<i>Anvarova Azizabonu</i> FUQAROLIK PROTSESSIDA MEDIATSIYANING HUQUQIY ASOSLARI	200-203
<i>Сайдалиева Ойсултанахон</i> ДОКТРИНА СНЯТИЯ КОРПОРАТИВНОЙ ВУАЛИ: ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ ОПРЕДЕЛЕНИЯ КРУГА ОТВЕТСТВЕННЫХ ЛИЦ	204-211

<i>Qahramonova Sevinch</i> IJTIMOIY ADOLAT PRINSIPINI TA'MINLASH: KONSTITUSIYAVIY-HUQUQIY TAHLIL	212-215
<i>Xolmo'minova Barchinoy</i> RAQAMLASHTIRISH TUSHUNCHASI VA UNING IJTIMOIY SOHALARGA, XUSUSAN, PENSIYA TIZIMIGA TA'SIRI	216-220
<i>Sadinov Shohboz</i> XORIJIY DAVLATLARDA ADVOKAT XIZMATIGA HAQ TO'LASHNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	221-226
<i>Harifov Sobir</i> FUQAROLIK JAMIYATINING MA'NAVIY HAYOTIDA HUQUQIY TARBIYANING O'RNI.....	227-231
PEDAGOGIKA FANLARI	
<i>Turgunova Nilufar</i> CHARACTERISTICS OF IMPLEMENTING HEALTH-PROMOTING TECHNOLOGIES IN INCLUSIVE EDUCATION SETTINGS	232-234
TIBBIYOT FANLARI	
<i>Жураев Жамол</i> ПРИЧИНЫ РЕЦИДИВА ПОСЛЕ ЛЕЧЕНИЯ ГЕПАТИТА С	235-237
<i>Jumabaeva Miyasar, Xidoyatova Dilbar, Mansurova Nargiza</i> INSULTDA HARAKAT BUZILISHLARINI TRANSKRANIAL MAGNIT STIMULYATSIYA (TMS) YORDAMIDA KORREKSIYA QILISHNI OPTIMALLASHTIRISH	238-244

O'ZBEK VA NEMIS TILLARIDA QO'SHMA SO'ZLARNING MORFOLOGIK, STRUKTURAL YASALISHI

Qilicheva Shahlo Marksova

Urganch Davlat Universiteti „Roman-German

filologiyasi” kafedrası o'qituvchisi

E-mail: shaxlo.qilicheva@mail.ru

Tel: +998 93 280 99 96

Xorazm, O'zbekiston

Annotatsiya. Ushbu maqolada o'zbek va nemis tillaridagi qo'shma otlar qiyosiy o'rganildi. Tadqiqot davomida ikki tildagi qo'shma so'zlarning umumiy va farqli jihatlarini aniqlanib, ularning morfologik va semantik xususiyatlari tahlil qilindi. Tadqiqotimizda qo'shma so'zlarni har tomonlama chuqur tahlil qilishga intildik. Xususan, ularning qanday so'z turkumlariga mansub bo'lgan birliklardan tashkil topgani, shuningdek, tayyor holatda mavjud bo'lgan qo'shma so'zlarning ham qaysi so'z turkumlariga oid ekani e'tibordan chetda qoldirilmadi. Maqolamizda ushbu masalaga doir qisqacha ma'lumotlar hamda mualliflik mulohazalari bayon qilingan. Masalani yanada aniqroq tushuntirish maqsadida, keyingi qismda bevosita misollar asosida yoritib beriladi.

Kalit so'zlar: Qo'shma so'z, attributive, so'z turkum, qo'shma ot, juft va takroriy.

MORPHOLOGICAL AND STRUCTURAL FORMATION OF COMPOUND WORDS IN UZBEK AND GERMAN LANGUAGES

Qilicheva Shahlo Marksova

Teacher, Department of Romance-Germanic

Philology, Urgench State University

Khorezm, Uzbekistan

Abstract. This article comparatively studies compound nouns in Uzbek and German. During the research, the common and different aspects of compound words in the two languages were identified, and their morphological and semantic features were analyzed. In our study, we sought to conduct a comprehensive and in-depth analysis of compound words. In particular, we did not ignore the word families from which they are composed, as well as the word families to which compound words that exist in a ready-made form belong. Our article provides brief information on this issue and the author's comments. In order to clarify the issue more clearly, the next section will be illustrated with direct examples.

Key words: Compound word, attributive, word group, compound noun, pair and repetition.

DOI: <https://doi.org/10.47390/978-9910-09-176-6/rkm-09>

Mazkur maqolada o'zbek va nemis tillaridagi qo'shma otlar qiyosiy jihatdan o'rganilgan. Tadqiqot jarayonida ikki tildagi qo'shma so'zlarning o'xshash va farqli tomonlari aniqlanib, ularning morfologik hamda semantik xususiyatlari chuqur tahlil etilgan. Ishimizda qo'shma so'zlarni har tomonlama yoritishga harakat qilindi. Jumladan, ularning tarkibini tashkil etuvchi birliklarning qaysi so'z turkumiga mansubligi, shuningdek, tayyor holatda ishlatiladigan qo'shma so'zlarning ham so'z turkumlari nuqtayi nazaridan o'rganilishi e'tibordan chetda qolmadi. Dissertatsiyamizning birinchi bo'limida bu masala yuzasidan qisqacha ma'lumotlar berilgan va mualliflik fikrlari keltirilgan. Mavzuni yanada aniqroq yoritib berish maqsadida, aniq misollar bilan tahlil qilinadi.

O'zbek tilida qo'shma so'zlarning so'z turkumlariga xosligi:

Ot – mingoyoq, o'rinbosar;
Sifat – sheryurak, bodomqovoq;
Fe'l – sotib olmoq, paydo bo'lmoq;
Olmosh – hech kim;
Ravish – bir pasda, bir zumda.

1. Attributive Zusammensetzungen (Attributiv qo'shma so'zlar)
2. Kopulative Zusammensetzungen (Kopulativ qo'shma so'zlar) M.: taubstumm, Strumpfhose
3. Zusammenrückungen (Butun bir gapni jiplashuvidan hosil bo'lgan qo'shma so'zlar) M.: Habenichts, Taugenichts, Vergissmeinnicht.
4. Zusammenbildungen (Qo'shma yasama so'zlar) M.: Holzfäller, (-er) ot yasovchi suffix
- Attributiv qo'shma so'zlar (attributive Zusammensetzungen). Ushbu qo'shma so'zlarda ikkinchi o'rinda kelgan bosh so'z (das Grudwort) birinchi o'rinda kelgan aniqlovchi (das Bestimmungswort) so'z orqali konkretlashtiriladi. Bunday so'zlar ot va sifat so'z turkumlaridan tashkil topadi.
M.: blau rang belgisi birinchi komponent orqali ma'nosi ochiladi.
M.: hellblau, dunkelblau, himmelblau; yoki Schwarzbrot, Tischlampe, Sonnenstrahl
- Kopulativ qo'shma so'zlar (kopulative Zusammensetzungen). Alohida qismlari qo'shilib, yangi butunlikni hosil qiluvchi kopulativ kompositsiyalar. M.: taubstumm, Dampfschiff
- Zusammenrückung- Butun bir gapni jiplashuvidan hosil bo'lgan qo'shma so'zlar M.: Habenichts, Taugenichts, Vergissmeinnicht. Qo'shma so'zning bunday turi o'zbek tilida uchramaydi.
Zusammenbildung – Qoshma yasama so'zlar. Nemis tilida qo'shma so'zga so'z yasovchi qo'shimcha(lar) qo'shilishi orqali yangi so'z yasash.
M.: Holzfäller (Holz+fäll+er) bu yardagi -er ot so'z turkumini yasovchi qo'shimcha hisoblanadi. [5:17]

Nemis tilida deyarli barcha so'z turkumlarida qo'shma so'zlar yasalgan:

Ot (Nomen) – Autopark, Landkarte;
Olmosh (Pronomen) – Duform, Sieform;
Sifat (Adjektive) – himmelblau;
Son (Zahlwort) – Dreieck;
Fe'l (Verb) – stehenbleiben;
Predlog (preposition) – Umfrage
Ravish (Adverb) – Zusammenarbeit; [7:1240]

Quyida siz ikkala tildagi qo'shma so'zlarning so'z turkumlariga oidligini jadval ko'rinishida ko'rishingiz mumkin:

Jadval 1.

№	Nemis tilida	O'zbek tilida
1	Qo'shma ot	Qo'shma ot
2	Qo'shma sifat	Qo'shma sifat
3	Qo'shma son	—
4	Qo'shma fe'l	Qo'shma fe'l
5	Qo'shma olmosh	Qo'shma olmosh
6	Qo'shma ravish	Qo'shma ravish
7	Qo'shma bog'lovchi	—
8	Qo'shma predlog	—

Yuqorida keltirilgan ma'lumot va misollarda qo'shma so'zlarning tayyor holatda qaysi so'z turkumlariga mansub ekani tahlil qilindi. Endi esa maqolamizning ushbu qismida qo'shma so'zlar asosan qanday so'z turkumlariga oid bo'lgan komponentlardan tashkil topishini aniqlashga harakat qildik hamda buni misollar yordamida yoritishga intildik.

QO'SHMA OT

Yuqoridagi jadvalda ko'rib turganingizdek qo'shma otlar har ikkala tilga ham xos bo'lgan til birlklari hisoblanadi. Shunday ekan ularni ikkala tilda ham tahlilini amalga oshirishga urindik:

Nemis tili

Ot + fe'l (Haushalt)
Ravish + ot (Voraussage)
Fe'l + ot (Schreibtisch, Bindelaut)
Fe'l +sifat (merkwürdig)
Sifat + ot (Schwarzbrot)

QO'SHMA SIFAT

O'zbek tili

Ot + sifat (oshko'k)
Ot + fe'l (ishyoqmas, muzyorar)
Sifat + ot (kaltadum, oqqush)
Son + ot + (beshkokil, oltiburchakli)
Fe'l + fe'l (iskabtopar)

Nemis tili

Ot + sifat (himmelblau)
Sifat + sifat (dunkelblau)
Ravish + sifat (immergrün)

QO'SHMA FE'L**O'zek tili**

Ot + fe'l (dam olmoq)

Fe'l + fe'l (sotib olmoq)

"Bugungi zamonaviy o'zbek tilining nutqida ba'zi fe'l+fe'l formasi qo'shma so'z hisoblanmaydi: *o'qib chiqdi, ko'rib bo'ldi*. Bu so'zlarda yangi leksik ma'no yo'q" [3:37]

Yuqoridagi fikrga qo'shilgan holda, shuni alohida ta'kidlab o'tish zarurki, o'zbek tilida fe'l+fe'l shaklidagi birikmalar ko'pincha qo'shma so'z sifatida talqin etilishga to'liq asos bermaydi. Buning sababi shundaki, qo'shma so'z tushunchasiga ko'ra, ikki yoki undan ortiq so'z birikib, yangi – uchinchi bir leksik ma'noni ifodalovchi so'z hosil qilishi lozim. Biroq, "*o'qib chiqdi*", "*ko'rib bo'ldi*" kabi misollarda esa ikkinchi fe'l faqat harakatning tugallanganligini bildiradi, xolos. Shuning uchun bunday birikmalarni qo'shma so'z sifatida qabul qilish noto'g'ri, deb hisoblaymiz.

Shuningdek, o'zbek tilida qo'shma ravishlarni tahlil qilganimizda, ularning faqat so'z turkumlari asosida tashkil topgan shakllariga deyarli duch kelmadik. Aksincha, qo'shma ravishlar hosil bo'lishida so'z turkumlariga boshqa til birliklari – masalan, affikslar, yordamchi so'zlar yoki boshqa grammatik vositalar ham qo'shilganini kuzatdik. Masalan:

Son + kelishik (bir pasda, bir zumda)

Ot + ko'makchi vositalar: aro, bo'yi, sayin (kunaro, umrbo'yi, oysayin) [2:36]

Ushbu tadqiqotimiz boshida ta'kidlab o'tganimizdek, boshqa tillardan farqli ravishda o'zbek tilida son so'z turkumiga tegishli bo'lgan qo'shma so'zlar, ya'ni qo'shma sonlar mavjud emas. Shunga qaramay, son so'z turkumi ishtirokida yasalgan, ammo tayyor holda boshqa so'z turkumlariga oid bo'lgan qo'shma so'zlar mavjudligini eslatib o'tish joiz.

O'zbek tilida qo'shma so'z yasashda eng ko'p ishlatiladigan sonlardan biri bu — "besh" sonidir. Buni isbotlash maqsadida biz quyida "besh" soni ishtirok etgan qo'shma so'zlarga misollar keltirib, ularni batafsil tahlil qilishga harakat qildik.

BESHBARG – Atirgullilar oilasiga mansub ko'p yillik o'simlik.

Mazkur qo'shma so'zda qo'shma so'zlar ta'rifi muvofiq ravishda ikki so'z — "besh" va "barg" birikib, yangi bir tushunchani — beshbarg o'simligini ifodalamoqda. Bu birikma aniqlovchi (attributive) turdagi qo'shma so'zlar sirasiga kiradi va biz uni to'liq asoslangan qo'shma so'z sifatida baholadik. Shuni ham ta'kidlash joizki, "beshbarg" so'zining o'zbek tilidagi yana bir muqobili — "yerchoy" so'zidir.

BESHBATTAR – Nihoyat darajada, o'taketgan darajada, haddan ortiq, juda og'ir, qiyin (salbiy ma'noda).

Mazkur qo'shma so'z boshqa qo'shma so'zlardan farqli jihatga ega. Unda birinchi komponent bo'lgan "besh" so'zi o'zining bevosita son ma'nosida emas, balki kuchaytiruvchi ma'noda qo'llanmoqda. Ikkinchi komponent — "battar" so'ziga to'xtaladigan bo'lsak, u "bat(bad)" (yomon) va "-tar" (daraja bildiruvchi qo'shimcha) morfemalaridan tashkil topgan bo'lib, "yomonroq" ma'nosini bildiradi. Demak, "battar" so'zi mazmun jihatidan "yomonroq" so'ziga sinonim sifatida ishlatilmoqda. Shu sababli biz ushbu birikmani qisman asoslangan qo'shma so'z sifatida baholadik. Chunki komponentlarning biri — "besh" ko'chma ma'noda, ikkinchisi esa — "battar" o'z to'g'ridan-to'g'ri ma'nosida qo'llanmoqda.

BESHBARMOQ – To'rtburchak qilib kesilgan, go'sht, dubayog` solib pishiriladigan xamir; shilpildoq.

Navbatdagi qo'shma so'zimizning ma'nosiga e'tabor bersak, uning komponentlari qo'shma so'z ma'nosida hech qanday ro'l o'ynamayotganday. Haqiqatda ushbu taom turning na 5 soniga va na barmoqqa aloqasi bor. Lekin bizning nazarimizda bu qo'sha so'zimizda shu taom turini yeyishda foydalaniladigan barmoqlar asos qilib olingan ya'ni bu yerda ushbu taomning qo'lda 5ta barmoq ishtirokida yeyilishiga ishora qilinyapti. Ushbu qo'shma so'zimiz ham attributive qo'shma so'zlar qatoriga kiradi va asoslanmagan qo'shma so'z sifatida o'rganiladi.

Adabiyotlar/Литература/References:

1. I. A. Karimov, "Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch", ToshkentMa'naviyat- 2008. 83,87b.
2. E. Qilichev, "Hozirgi o'zbek adabiy tili: o'zbek filologiyasi bakalavr ixtisosligi uchun qo'llanma – Buxoro, 2005. – 136b.
3. I. Hotamova, "Ingliz va o'zbek tillarida qo'shma so'zlarning badiiy adabiyotlardagi kosnitiv xususiyatlari". Toshkent – 2017. 30-31b
4. N. Erkaboyeva, "O'zbek tilidan ma'ruzalar to'plami", Toshkent: "Akademnashr"- 2015. 133,199b.

Nemis tillari adabiyotlari

5. A.Iskos, A. Lenkowa, "Deutsche Lexikologie", Leningrad- 1970. 91
6. X. A. Lewkowskaya, "Lexikologie der deutschen Gegenwartssprache"
7. Duden „Deutsches Universal Wörterbuch“ Berlin. 2015, 8.Auflage

**YANGI DAVR ILM-FANI: INSON UCHUN
INNOVATION G'OYA VA YECHIMLAR**
II RESPUBLIKA ILMIY-AMALIY KONFERENSIYASI MATERIALLARI
2025-yil, 3-iyun

Mas'ul muharrir: *F.T.Isanova*
Texnik muharrir: *N.Bahodirova*
Diszayner: *I.Abdihakimov*

Yangi davr ilm-fani: inson uchun innovatsion g'oya va yechimlar.
III Respublika ilmiy-amaliy konferensiyasi materiallari. – Toshkent:
Scienceproblems team, 2025. – 245 bet.

Elektron nashr: <https://konferensiyalar.uz>

Konferensiya tashkilotchisi: "Scienceproblems Team" MChJ

Konferensiya o'tkazilgan sana: 2025-yil, 3-iyun

ISBN 978-9910-09-176-6

Barcha huquqlar himoyalangan.
© Sciences problems team, 2025-yil.
© Mualliflar jamoasi, 2025-yil.